

Betænkning

over

I. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen og II. forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

(Afgivet af udvalget den 18. maj 1966).

Udvalget har holdt 30 møder og har herunder haft 8 samråd med undervisningsministeren, som endvidere skriftligt har besvaret en række spørgsmål stillet af udvalget. I udvalget er endvidere modtaget ministerens svar på en række spørgsmål, som var stillet af det udvalg, der behandlede det i folketingsåret 1964-65 fremsatte forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen. Disse besvarelser er — tillige med henvendelser, modtaget i det nævnte tidligere udvalg, jfr. udvalgets beretning af 4. oktober 1965 — indgået i udvalgets arbejde.

Ved besigtigelsesture, hvori undervisningsministeren har deltaget, har udvalget beset forskellige seminarier (N. Zahles seminarium, Blågård seminarium, Jonstrup statsseminarium, Haderslev statsseminarium og Tønder statsseminarium) samt statens pædagogiske forsøgscener i Rødovre.

Der er i udvalget modtaget deputationer og/eller skriftlige henvendelser fra Danmarks Lærerforening, Danmarks Sanglærerforening, Danmarks socialpædagogiske Forening, Dansk Gymnastiklærerforening, Dansk Historielærerforening, Dansk Seminarieforening, DSU, Foreningen af Gymnasiets og Seminariets lærere i Biologi og Geografi, Foreningen af Historielærere ved Seminarierne, Foreningen „Unge Pædagoger“, Frit Forum, Gymnasieskolernes Lærerforening, Humanistisk Forbund, Landsforeningen af Læsepædagoger, Landsforeningen af Skolekommissioner, Skolenævn og Forældreforeninger, Landsudvalget for Skoleidræt, Lærerstudendes Landsråd, Medlemmer af

Læreruddannelsesudvalget (skoledirektør N. P. Andersen, skoledirektør Chr. Kjeldsen, amtsskolekonsulent V. Land og skoledirektør Sv. Åge Rasmussen), Privatseminarieforeningen, professor, mag. art. Mogens Heimann, Pædagogisk landsforening for faget orientering, Sammenslutningen af Seminariernes Husgerningslærere, Seminariernes Gymnastiklærerforening, Seminariernes Musiklærerforening, Seminariernes Religionslærerforening, Seminariernes Tegnelærerforening, Skolemusikken, Statsøvelseskolernes Lærerforening, De studerendes råd ved Københavns Aftenseminarium, ved Skive seminarium og ved N. Zahles seminarium og Ålborg Seminarium, lærerrådet.

Med hensyn til de enkelte lovforslag skal udvalget bemærke følgende:

Ad I. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Udvalget har gjort lovforslagets bestemmelser til genstand for en indgående behandling. Undervisningsministeren har som resultat af de stedfundne drøftelser stillet nedestående ændringsforslag, om hvilke der henvises til de dertil knyttede bemærkninger. Herudover ønsker udvalget at bemærke følgende.

I forbindelse med nedestående ændringsforslag til § 2 henleder udvalget opmærksomheden på, at læreruddannelsen i adskillige lande er henlagt til universiteterne, og der synes i det hele at være en almindelig tendens til en fortsættelse af denne udvikling. Man har i udvalget drøftet problemet og finder det ønskeligt, at planlægnings-

rådet for de højere uddannelser i sine overvejelser inddrager mulighederne for en tilnærmelse mellem universitetsuddannelserne og læreruddannelsen.

I disse overvejelser bør indgå, med hvilken vægt undervisning modtaget på et seminarium kan godtages ved et universitet eller en højere læreanstalt. Jævnsides hermed må det overvejes, om studerende ved et universitetscenter kan tilegne sig dels det almen-teoretiske grundlag for læreruddannelsen, dels den særlige pædagogiske uddannelse.

Udvalget er klar over, at der rejser sig en lang række problemer, og peger i denne forbindelse på det hensigtsmæssige i, at der på hele dette område planlægges og gennemføres forsøg.

Dersom det i henhold til § 5, stk. 3, bliver nødvendigt at fastsætte almindelige retningslinjer for optagelse, har undervisningsministeren erklæret sig enig i, at der ikke blot tages hensyn til eksamensresultater, men også til andre kvalifikationer, herunder tidligere beskæftigelse med pædagogisk arbejde.

I forbindelse med fagrækken i lovforslagets § 6 ønsker udvalget at understrege, at når fagmetodikken henlægges til den pædagogiske faggruppe (under undervisningslæren), og da det må forudses, at samme lærer næppe vil kunne varetage både den faglige og den metodiske undervisning i det enkelte fag, er det af afgørende betydning, at der tilvejebringes et så nært samarbejde som muligt mellem de lærere, der behandler de to sider af faget.

Angående faget regning har adskillige af udvalgets medlemmer givet udtryk for deres betænkelighed med hensyn til, at matematik glider ud som klasselærerfag, idet man har gjort gældende, at der må være en meget snæver forbindelse mellem regning og matematik. Undervisningen bør tilrettelægges således, at der er en organisk forbindelse mellem principper, der ligger til grund for regneundervisningen, og den videreførelse i matematikundervisningen, der sker på et senere trin.

Undervisningsministeren har i et svar til udvalget om seminariernes seksualundervisning oplyst, at den sag er drøftet i seminarierådet. Det er besluttet fremtidig at sikre, at alle lærerstuderende får en sådan undervisning i seksualhygiejne, at de er

kvalificeret til at varetage seksualundervisning i folkeskolen. Udvalget kan tiltræde ministerens besvarelse.

Udvalget har drøftet muligheden for at indføre faget „dramatik“ som en grunduddannelse, hvis indhold skulle være undervisning i metoder til dramatisering af undervisningsstoffet. For ikke dermed at forøge antallet af obligatoriske fag skulle der kun vælges 3 ud af 4 grunduddannelsesfag (efter § 6, stk. 1, nr. 3) for mandlige studerende og 3 ud af 5 for kvindelige studerende. Udvalget erkender den store betydning af sådanne metoder i undervisningen, men finder ikke, at tiden er inde til en sådan ændring, som i øvrigt bør forudsætte ændringer i folkeskoleloven.

Spørgsmålet om oprettelse af et linjefag i grønlandsk ved et enkelt seminarium er blevet rejst fra en enkelt side i udvalget. Udvalget har ikke fundet praktisk basis for gennemførelse af et sådant forslag.

Efter lovforslagets § 7, stk. 1, fritages studerende, der ikke tilhører folkekirken, efter anmodning for undervisning i kristendomskundskab. Uddannelsen i dette fag efter den ved nedenstående ændringsforslag foreslåede ændrede affattelse af § 6, stk. 1, punkt 2, har sigte på undervisning i kristendomskundskab i folkeskolens yngre klasser. Det tilsvarende mere omfattende linjefag, der også tager sigte på folkeskolens ældre klasser, betegnes religionskundskab.

Efter udvalgets opfattelse, som deles af ministeren, må uddannelsen af de lærerstuderende i faget kristendomskundskab sidestilles med deres uddannelse i de øvrige fag. Undervisningen i faget må derfor være kundskabsmeddelende, ikke forkyndende. Når arbejdet med faget foregår på et sådant grundlag, finder udvalget ikke anledning til, at der gives de studerende adgang til efter anmodning at blive fritaget for at deltage i undervisningen. Bestemmelsen herom foreslås derfor ved nedenstående ændringsforslag udeladt.

Det bemærkes i denne forbindelse, at bestemmelsen i folkeskolelovens § 53 om adgangen for lærere til at blive fritaget for at undervise i kristendomskundskab eller religion bør opretholdes.

Har en lærer på seminariet fulgt undervisningen i kristendomskundskab, mener udvalget i konsekvens af det foranstående

ikke, at alene den kendsgerning, at han ikke er medlem af folkekirken, bør udelukke ham fra at varetage undervisning i kristendomskundskab i folkeskolen. Der er ikke herved tilsigtet noget indgreb i de lokale myndigheders administration af folkeskolelovens § 23.

Udvalget er klar over den afgørende betydning, studieplanernes udformning vil få, og ønsker at understrege betydningen af, at der ikke for den enkelte elev opstår en sådan ophobning af formelle krav inden for alle områder og discipliner, hvori han deltager, at man derved modarbejder de væsentlige hensyn, der knytter sig til elevernes fordybelse i de pædagogiske discipliner og i de fagområder, der har deres særlige interesse, og hvorigennem de tilegner sig arbejdsmetoder af værdi for hele deres virksomhed inden for skolen, samtidig med at deres evne til selvstændigt og modent at arbejde med problemerne udvikles.

I denne forbindelse har der i udvalget været udtrykt betænkelighed med hensyn til indførelse af eksamen i fag, der efter den gældende lov er eksamensfrie. På baggrund af lovforslagets bestemmelser om prøver i læreruddannelsen i videre omfang end efter gældende lov ønsker udvalget at præcisere, at det er en forudsætning, at såvel den undervisning, hvorigennem de studerende forberedes til prøverne, som selve disse prøver tilrettelægges således, at der ikke blot sigtes mod en bedømmelse af parate kundskaber, men i højere grad på en bedømmelse af de studerendes modenhed og evne til at arbejde selvstændigt med stoffet. Man lægger i denne forbindelse megen vægt på, at prøverne tilrettelægges således, at de griber mindst muligt ind i seminariernes almindelige arbejde, og således at de ikke ved tilbagegående indflydelse på undervisningen presser denne ind i en stivnet form. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne side 29-30 i læreruddannelsesudvalgets betænkning og bemærkningerne til lovforslagets § 8.

Det er blevet understreget, at der i de pædagogiske fag også bør lægges vægt på oplysning om former for samarbejde mellem skole og hjem samt mellem elever og lærer.

Udvalget finder det af væsentlig betydning for den nye læreruddannelse, at de studerendes obligatoriske ugentlige timetal

ikke bliver større, end at de får rimelig tid til selvstændigt arbejde med fagene. Ministeren har erklæret sig enig med udvalget i, at der må ske en væsentlig nedsættelse af det nuværende timetal.

Ministeren har i øvrigt over for udvalget oplyst, at han er indstillet på, at det studieplansudvalg, der vil få til opgave at udarbejde forslag til nærmere bestemmelser om læreruddannelsen, skal være et ganske snævert udvalg med adgang til at forhandle med andre sagkyndige og fagudvalg m. m. på de forskellige områder. Udvalget støtter den af ministeren påtænkte fremgangsmåde.

Der er i udvalget rejst spørgsmål om at skabe en trindeling af læreruddannelsen. Udvalget finder dog ikke, at der kan tages stilling hertil uden nærmere undersøgelse.

Ifølge § 8, stk. 1, er det seminarieret, der på grundlag af den dér omtalte prøve og vurdering afgør, om den enkelte studerende kan fortsætte uddannelsen i dens 2. år. Ministeren har over for udvalget givet udtryk for, at det er tanken i henhold til § 10, stk. 1, at fastsætte retningslinjer med henblik på at opnå et ensartet niveau ved bedømmelsen af disse prøver.

Udvalget ønsker at pege på det betydningsfulde i, at der sikres seminarierektorerne den fornødne tid til at varetage den pædagogiske ledelse af seminarierne. Den efter lovforslagets § 11, stk. 2, åbnede mulighed for ansættelse af inspektører som bistand for rektorerne i det administrative arbejde vil efter udvalgets opfattelse være værdifuld i denne henseende.

For så vidt angår spørgsmålet om de kvalifikationer, seminariernes lærere bør have, og om eventuel efteruddannelse for seminarielærere ønsker udvalget at udtale sin tilfredshed med, at ministeren som oplyst i bemærkningerne til lovforslagets § 12 vil nedsætte et udvalg til at undersøge, hvilke faglige og pædagogiske kvalifikationer der må kræves af seminarielærerne i fremtiden.

I forbindelse med bestemmelsen i lovforslagets § 16 har udvalget drøftet spørgsmålet om undervisningsafgiften for de lærerstuderende ved de private seminarier og har haft samråd herom med ministeren, der har oplyst, at undervisningsministeriet agter at gennemføre en beskeden forhøjelse af statens tilskud til nedbringelse af under-

visningsafgiften allerede fra 1. august 1966 og håber at kunne gennemføre en yderligere forhøjelse af dette tilskud fra begyndelsen af det følgende undervisningsår. Ministeren har endvidere oplyst, at han er indstillet på at foreslå en sådan nyordning af tilskudsreglerne for de private seminarier, at undervisningsafgiften helt kan bortfalde, og at han vil anse det for hensigtsmæssigt, om en sådan ny tilskudsordning kan træde i kraft fra samme tidspunkt som den nye ordning af læreruddannelsen, d. v. s. fra 1. august 1969. Udvalget kan tiltræde, at spørgsmålet om undervisningsafgiften ved de private seminarier tages op i forbindelse med indførelsen af en ny tilskudsordning for disse seminarier, således at den gældende og også i forslaget til ny lov om læreruddannelsen optagne bestemmelse om statstilskud til nedbringelse af undervisningsafgiften foreløbig opretholdes.

Der er i udvalget rejst spørgsmål om muligheden for at give fagfolk med uddannelse fra andre institutioner end seminarierne, f. eks. musikkonservatoriet, kunstakademiet og tekniske læreanstalter, adgang til at undervise på lige fod med de seminarieuddannede lærere i folkeskolen efter en supplerende uddannelse i de pædagogiske og enkelte andre fag. Udvalget finder, at dette spørgsmål fortrinsvis henhører under folkeskoleloven.

Endelig finder udvalget det rimeligt at henlede opmærksomheden på, at det vil være ønskeligt at forbedre statsseminariernes mulighed for at anskaffe og forny samlinger og undervisningsmateriel. Man vil i denne forbindelse pege på, at tilvejebringelsen af en rådighedssum for de enkelte statsseminarier til det nævnte formål vil være særdeles ønskelig.

Herefter indstiller *udvalget* lovforslaget til *vedtagelse* med de af undervisningsministeren foreslåede ændringer.

Ad II. forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

Med forslag til lov om højere forberedelseseksamen tilstræbes det at skabe udvidede adgangsmuligheder til højere uddannelser. Forslaget hviler endvidere på den opfattelse, at den nugældende ordning af adgangen til læreruddannelsen for ansø-

gere, der ikke har studentereksamen, ikke er tilfredsstillende.

Ønsket om at komme bort fra optagelsesprøven på grund af dens stilling som en „blindgyde“ i uddannelsessystemet kunne tænkes imødekommet ved alene at lade studentereksamen være adgangsgivende til læreruddannelsen. Et stigende antal studenter har i de senere år gennemgået læreruddannelse, hvilket har tilført skolen mange gode lærere, men udvalget er med ministeren enig i, at det ikke vil være rigtigt at gøre studentereksamen til den eneste adgangsvej til læreruddannelsen. For at åbne for tilgang af unge, der har de fornødne evner, men som ikke har afsluttet deres skolegang med studentereksamen, eller som først nogle år efter skolegangens afslutning, eventuelt efter nogle års praktisk arbejde, ønsker at uddanne sig til lærere, må der findes en anden adgangsmulighed.

Denne anden adgangsvej til læreruddannelsen må baseres på en selvstændig almen uddannelse, og for at den ikke skal blive en ny blindgyde i uddannelsessystemet, må den indrettes sådan, at den giver et godt grundlag også for andre uddannelser. Højere forberedelseseksamen og den 2-årige undervisning, der fører frem til den (for dem, der ønsker at forberede sig til eksamen ved at følge de særlige kursus, der tænkes oprettet), må ligge på et tilstrækkelig højt niveau til at give grundlag for en videregående uddannelse. Det afgørende må være, at det ved prøven dokumenteres, at de studerende er i stand til at vurdere et fagligt stof og at arbejde selvstændigt dermed. Som følge heraf er det af største betydning, at man anvender prøveformer, der ud over at vurdere eksaminandens kundskaber i de enkelte fag også giver mulighed for at vurdere, om den for den videre uddannelse fornødne modenhed og selvstændighed er til stede. Det må i det hele tillægges stor betydning, at såvel undervisningsformer som prøveformer bygger videre på de erfaringer, der indhøstes i folkeskolens ældste klasser, inden for ungdomsundervisningen m. v.

Bestemmelserne om indholdet og omfanget af de enkelte fag må fastsættes administrativt, således som det normalt er tilfældet både for de øvrige almene og for de

faglige uddannelser. Udvalget ønsker i denne forbindelse at understrege, at højere forberedelseseksamen i videst muligt omfang bør være en almen eksamen.

Udvalget havde gerne set, at det allerede nu kunne fastsættes, hvilke andre uddannelser højere forberedelseseksamen kan give adgang til, men efter samrådene med undervisningsministeren erkender man, at der endnu ikke kan tages endelig stilling hertil. På den anden side anser man det af hensyn til adgangen til læreruddannelsen for nødvendigt, at den nye adgangsvej til denne etableres snarest, således at man hverken skal fortsætte med den nuværende optagelsesprøve eller i en overgangsperiode kun optage studenter. Man ønsker imidlertid at fremhæve, at jo flere uddannelser højere forberedelseseksamen giver adgang til, desto større betydning vil dette nye led i uddannelsessystemet få.

Udvalget har specielt drøftet spørgsmålet om, på hvilke måder højere forberedelseseksamen kan danne basis for adgang til studier ved universiteterne og de andre højere læreanstalter. Da spørgsmålet om betingelserne for adgang til de omhandlede studier for tiden behandles i planlægningsrådet for de højere uddannelser og kræver indgående overvejelser, finder man det ikke rigtigt at foregribe rådets overvejelser. Der kan næppe heller tages stilling til spørgsmålet, før det nærmere indhold og omfang af højere forberedelseseksamen er blevet fastsat ved ministeriel bekendtgørelse. Samtidig må man allerede ved udformningen af bestemmelserne i videst muligt omfang sigte mod at gøre eksamen velegnet som grundlag for en række videregående uddannelser. Ministeren har over for udvalget tilkendegivet, at han vil gøre det studieplansudvalg, der vil få til opgave at udarbejde forslag til nærmere bestemmelser om højere forberedelseseksamen, opmærksom på disse forhold, og har i øvrigt oplyst, at på områder, hvor det ikke måtte vise sig muligt at gøre højere forberedelseseksamen direkte adgangsgivende, er der mulighed for administrativt at fastsætte bestemmelser om de fornødne tillægsprøver.

Ministeren har i øvrigt over for udvalget oplyst, at han er indstillet på, at også det

her nævnte studieplansudvalg skal være et ganske snævert udvalg med adgang til at forhandle med andre sagkyndige og fagudvalg m. m. på de forskellige områder. Udvalget støtter den af ministeren påtænkte fremgangsmåde.

Udvalget har anmodet ministeren om at overveje, om der ikke bør fastsættes en mindstealder som betingelse for at indstille sig til højere forberedelseseksamen. Ministeren har erklæret sig enig i, at der i loven bør fastsættes en bestemmelse herom, således at indstilling til højere forberedelseseksamen normalt vil være betinget af, at den pågældende er fyldt 18 år inden den 1. februar i det år, hvori han ønsker at indstille sig til eksamen.

Undervisningsministeren har stillet nedenstående ændringsforslag, om hvilke der henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller *udvalget* lovforslaget til *vedtagelse* med de af undervisningsministeren foreslåede ændringer.

Ændringsforslag

til

I. forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Til § 2.

1) Efter 1. punktum indføjes som nyt 2. punktum: „Undervisningsministeren kan bestemme, at uddannelse erhvervet andre steder kan indgå i læreruddannelsen efter nærmere regler.“

2. punktum ændres til et nyt stk. 2.

Til § 3.

2) I stk. 2 udgår ordet „og“ mellem „censorerne“ og „ved“.

Til § 4.

3) I stk. 2 ændres „15 medlemmer“ til: „16 medlemmer“ og „1 af Lærerstuderendes Landsråd“ til: „2 af Lærerstuderendes Landsråd“.

I stk. 3, 2. punktum, ændres „Det“ til: „De“ og „medlem“ til: „medlemmer“.

Til § 6.

4) Paragraffen affattes således:

„§ 6. Uddannelsen skal for alle studerende omfatte:

- 1) de pædagogiske fag: pædagogik og psykologi, undervisningslære, praktisk skolegerning og pædagogisk speciale,
- 2) fagene dansk (med kendskab til svensk og norsk), skrivning, regning og kristendomskundskab,
- 3) grunduddannelse for mandlige studerende i formning, sang/musik og legemsøvelser, for kvindelige studerende i tre af fagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde efter den enkelte valg,
- 4) samtids- og samfundsorientering,
- 5) videregående uddannelse i to af folkeskolens fag (linjefag),
- 6) supplerende kursus og fællestimer.

Stk. 2. Ud over den i stk. 1 nævnte uddannelse kan de studerende vælge

- a) uddannelse i et yderligere linjefag,
- b) undervisning (frilæsning) i form af kursus eller studiekredse,
- c) undervisning i instrumentalmusik, herunder orgelspil.

Stk. 3. De studerende vælger pædagogisk speciale og linjefag inden for de ved seminarierne givne muligheder, jfr. stk. 4 og 5. Undervisningen påbegyndes i uddannelsens 2. år.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med seminarierådet, hvilke fag der kan være linjefag, og hvilke kursus der er obligatoriske efter stk. 1, nr. 6.

Stk. 5. Undervisningsministeren godkender, på hvilke områder der af det enkelte seminarium tilrettelægges undervisning i pædagogisk speciale, linjefag og frilæsning.

Stk. 6. Undervisningsministeren bemyndiges til for det nuværende statens seminarium for småbørnslærere at godkende en tilrettelæggelse af uddannelsen, således at den tager særligt sigte på undervisningen i folkeskolens yngste klasser.“

Til § 7.

5) Paragraffen affattes således:

„§ 7. Studerende, der på grund af legemlig mangel eller svagelighed ikke kan del-

tage i undervisning i legemsøvelser eller håndarbejde, fritages herfor af seminariets rektor.

Stk. 2. Studerende, der skønnes ikke at kunne få noget udbytte af den i § 6, stk. 1, nr. 3, nævnte grunduddannelse i sang, og for hvem denne ikke er valgfri, kan fritages for faget af seminariets rektor.

Stk. 3. Oplysning om fritagelsen gives i afgangsbrevet.“

Til § 8.

6) Paragraffen affattes således:

„§ 8. Uddannelsen efter § 6, stk. 1, nr. 2, i fagene dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab skal afsluttes med en prøve ved udgangen af uddannelsens første år. På grundlag af resultatet af denne prøve og en vurdering af den pågældende i de øvrige fag, som undervisningen har omfattet efter § 6, stk. 1, herunder i praktisk skolegerning, afgør seminarieret, om den enkelte studerende kan fortsætte uddannelsen i dens 2. år.

Stk. 2. Ved afslutningen af undervisningen i faget praktisk skolegerning foretages der en vurdering af den studerendes standpunkt. For at kunne afslutte den samlede uddannelse skal den studerende have den undervisningsfærdighed, som er nødvendig til varetagelse af undervisning i folkeskolen.

Stk. 3. I de øvrige fag konstateres de studerendes standpunkt ved afsluttende prøver, der holdes ved den pågældende undervisnings ophør.

Stk. 4. Der holdes dog ikke prøve i

- a) faget sang efter § 6, stk. 1, nr. 3,
- b) kursusemner efter § 6, stk. 1, nr. 6,
- c) emner for undervisning efter § 6, stk. 2.

Stk. 5. De studerende kan indstille sig til uddannelsens afsluttende prøver efter 3½ år og skal indstille sig efter 4 år. Indstilling senere end efter 4 år kan i særlige tilfælde finde sted efter godkendelse af seminariets rektor. Denne kan endvidere, når ganske særlige forhold taler derfor, tillade, at en studerende indstiller sig efter 3 år.

Stk. 6. For aftenseminarier kan undervisningsministeren efter forhandling med seminarierådet fravige bestemmelserne om den samlede uddannelsestid og om tidspunktet for den i stk. 1 nævnte prøve.“

Til § 9.

7) Stk. 1, 2. punktum, erstattes af følgende:

„Undervisningsministeren bestemmer, i hvilke fag der skal afholdes skriftlige prøver ved alle seminarier, samt hvilke skriftlige prøver der er fælles for seminarierne. Undervisningsministeren kan tillade de enkelte seminarier at afholde skriftlige prøver i stedet for mundtlige i visse fag.“

Til § 10.

8) Stk. 2, 2. punktum, udgår.

Til § 18.

9) Stk. 1 affattes således:

„Stk. 1. Til hvert seminarium skal der være knyttet en fast øvelsesskole, der så vidt muligt skal være fuldt udbygget med 8.-10. klasse og realafdeling. Den faste øvelsesskole kan være en statslig eller privat skole, der har ledelse fælles med seminariet, eller en kommunal skole, der stilles til rådighed for seminariet. Skolen og seminariet samarbejder om planerne for skolens virksomhed som øvelsesskole.“

Bemærkninger til ændringsforslagene.

Til nr. 1.

Ændringsforslaget skyldes ønsket om, at loven ikke udelukker et samarbejde om uddannelsen mellem seminarierne og andre undervisningsinstitutioner, der giver en uddannelse på mindst samme niveau.

Til nr. 2.

Ændringen er af redaktionel karakter.

Til nr. 3.

Ved lovforslaget får Lærerstuderendes Landsråd i modsætning til den nugældende ordning en fast repræsentation i seminarierådet. Da de lærerstuderendes repræsentation ifølge sagens natur vil skifte forholdsvis tit, foreslås det af hensyn til landsrådets muligheder for at bevare kontinuiteten i sit arbejde i seminarierådet, at de studerendes repræsentation i rådet udvides til 2 medlemmer.

Til nr. 4.

Ved ændringsforslaget til stk. 1 er der i forhold til lovforslaget foretaget en yderligere begrænsning af omfanget af de for de enkelte studerende obligatoriske fag. Den obligatoriske fagrække omfatter heretter kun de fag, det må anses for helt nødvendigt at alle lærere har, enten fordi de er „klasselærerfag“, som enhver lærer normalt kommer til at undervise i, eller fordi de ligesom de pædagogiske fag har en tværgående betydning for de lærerstuderendes senere undervisning i folkeskolen. Specielt i tilknytning til det sidste bemærkes, at man har søgt at tilgodese de musiske områders betydning ved et samspil mellem en indførelse i musiske metoder og pædagogik gennem den pædagogiske faggruppe under nr. 1 og den faglige grunduddannelse under nr. 3.

Fagene historie, geografi og biologi er efter lovforslaget ikke obligatoriske, men kan vælges som tillægsgfag. Efter ændringsforslaget er tillægsgfagsordningen bortfaldet, men efter dette forslag er der adgang til at vælge et yderligere linjefag, som utvivlsomt ofte vil blive et af de heromhandlede fag.

Ved disse muligheder og ved den udformning af det foreslåede fag samtids- og samfundsorientering, som der gøres rede for i det følgende, har fagene fået en stærkere placering end efter lovforslaget.

Fagene under nr. 1 er de samme som i lovforslaget.

Under nr. 2 er anført de egentlige klasse-lærerfag, som man anser det for nødvendigt at bevare som obligatoriske. Antallet af fag i denne gruppe er indskrænket i forhold til lovforslaget, idet matematik er udgået — faget vil herefter udelukkende være linjefag (i en lidt anden udformning end tidligere tænkt, jfr. nedenfor), der baseres på forkundskaberne fra højere forberedelseseksamen og studentereksamen — og legemsøvelser er flyttet til faggruppen under nr. 3, hvori der tænkes givet en — mindre omfattende — grunduddannelse (ved siden af linjeuddannelsen, jfr. nedenfor). Herved er der opnået en lettelse af den obligatoriske fagmasse for de studerende.

Om de enkelte fag under nr. 2 bemærkes:

Dansk: Her møder de studerende med betydelige faglige forudsætninger, og det vil

derfor være muligt at opnå en yderligere begrænsning af den obligatoriske læreruddannelse ved at indskrænke den elementære uddannelse i dansk til dels discipliner, som ikke er tilstrækkelig tilgodeset inden optagelsen på seminariet, og dels emner, der sigter direkte mod lærergerningen. En sådan uddannelse vil kunne kvalificere til at undervise i dansk i hovedskolen i almindelighed.

Skrivning: Det må anses for nødvendigt, at dette fag er obligatorisk, og man finder, at fagets faglige og pædagogiske sigte bedst tilgodeses ved, at det er et selvstændigt fag. Uddannelsen skal kunne kvalificere til undervisning i hele folkeskolen.

Regning: De studerende tænkes uddannet til at undervise i regning i hovedskolen. Selv om de studerende besidder en vis færdighed i faget ved studiets påbegyndelse, må det — i betragtning af den udvikling, dette fag i folkeskolen er inde i både med hensyn til indhold og metode — anses for nødvendigt at give en vis faglig uddannelse. Linjefaget matematik tænkes omdannet til et linjefag, der omfatter matematik og regning.

Kristendomskundskab: Uddannelsen skal give de studerende de faglige forudsætninger for at undervise i hovedskolen. På dette niveau tænkes faget ikke at skulle omfatte andre religioner. Det tilsvarende linjefag bør være religionskundskab, idet linjefaget omfatter såvel en uddybende undervisning i kristendomskundskab som undervisning i religionshistorie, religionsfilosofi og religiøs problemlitteratur m. m.

Den under nr. 3 nævnte grunduddannelse i musiske fag tænkes at skulle give de lærerstuderende den faglige indsigt og øvelse, som dels er nødvendig som grundlag for undervisningen i den musiske pædagogik og dels er en forudsætning for, at musiske synspunkter og elementer kan formidles på en værdifuld måde i lærerens senere undervisning i folkeskolens forskellige fag.

Da faggruppen indeholder 4 fag for de kvindelige studerende og 3 fag for de mandlige, er der givet de kvindelige studerende en vis valgfrihed.

De her nævnte fag tænkes alle tillige at skulle være linjefag.

Om de enkelte fag i denne gruppe bemærkes:

Formning: Uddannelsen skal ikke alene sigte mod at give den faglige baggrund for de musiske funktioner, men skal tillige kunne kvalificere til undervisning i folkeskolens yngre klasse.

Sang/musik: Uddannelsen skal give den faglige baggrund for de musiske funktioner, men tænkes ikke at skulle have et sådant omfang, at den kvalificerer til at undervise i sang. Hertil forudsættes linjeuddannelse i musik.

Legemsøvelser: Uddannelsen skal tilsigte at kvalificere de studerende til at undervise i hovedskolens yngre klasser og skal tillige sigte mod de musiske funktioner. I forbindelse med faget tænkes afholdt kursus i sundhedslære og færdighedslære. Den her foreslåede obligatoriske uddannelse er væsentlig mindre omfattende end den, der er tænkt på i lovforslaget og i læreruddannelsesudvalgets betænkning, og efter nærværende forslag skal faget derfor også kunne være linjefag.

Håndarbejde: Også her tænkes uddannelsen at skulle kvalificere til undervisning i folkeskolens yngre klasser.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at man tænkte sig samtidsorienteringen placeret i uddannelsen på samme måde som idéhistorien i gymnasiet, d. v. s. sådan, at de studerende på egen hånd skulle læse en eller flere fremstillinger, der bl. a. kunne danne grundlag for behandling af samtidsproblemer i en række fag. Den under nr. 4 i nærværende forslag nævnte samtids- og samfundsorientering er imidlertid tænkt som et bredere emneområde. Hovedsigtet er at fremme de studerendes forståelse af og interesse for problemer fra samfunds- og kulturlivet i almindelighed. I emneområdet bør indgå problemer i det danske og i det internationale samfund af økonomisk, social, politisk og kulturel karakter.

Det må være et led i arbejdet med emneområdet at gøre eleverne bekendt med nyere litteratur, hvori emner fra emneområdet behandles. Under hensyn til emneområdets mangfoldighed og bredde må det anses for naturligt, at flere lærere inddrages i arbejdet, idet det dog af praktiske grunde må anses for hensigtsmæssigt, at en enkelt lærer får ansvaret for den

Bet. o. lovf. om uddannelse af lærere til folkeskolen m. m.

nærmere tilrettelæggelse. Det tilføjes, at man må tillægge det værdi, at der lejlighedsvis gives de studerende mulighed for at få aktuelle emner belyst af særligt sagkyndige udefra.

Endelig bemærkes, at kursus i familie-kundskab tænkes henlagt til dette fag-område.

Da faget historie har en stærk placering ved studentereksamen og vil få det også ved højere forberedelseseksamen, vil den heromhandlede uddannelse på seminarierne sammen med foruddannelsen kunne kvalificere til at undervise i historie i folkeskolens yngre klasser.

Den obligatoriske *linjefagsordning*, der nævnes under nr. 5, svarer til ordningen efter lovforslaget.

Under hensyn til, at de studerendes faglige forudsætninger er forskellige fra fag til fag, og til afvigelserne i selve fagenes omfang og karakter har man overvejet, om antallet af linjefag i nogle kombinationer burde være tre, men man er betænkelig ved at forøge linjefagenes antal inden for den obligatoriske uddannelse. På den anden side mener man ikke at burde udelukke de studerende, som mener sig i stand dertil, fra at kvalificere sig gennem uddannelse i et tredje linjefag, og denne mulighed foreslås derfor medtaget som et tilbud under den frivillige undervisning.

Under nr. 6 nævnes *supplerende kursus og fællestimer* som i lovforslaget.

Ad stk. 2: Dette stykke svarer til lovforslagets stk. 3, udvidet med den ovenfor nævnte mulighed for at vælge et tredje linjefag. Lovforslagets stk. 2 handler om tillægfsagsordningen, som ikke er medtaget i nærværende forslag, og er derfor udgået.

Ad stk. 3: Dette stykke svarer til lovforslagets stk. 4 og 7, som af systematiske grunde er samlet i ét stykke. Med hensyn til lovforslagets stk. 4 er der foretaget den redaktionelle ændring, at ordene „kan tidligst“ foran „påbegyndes“ er udeladt for at undgå, at bestemmelsen skal blive forstået således, at den heromhandlede uddannelse kan udskydes til et senere tidspunkt, hvilket ville forringe mulighederne for fordybelse i specialerne. Desuden er formuleringen af lovforslagets stk. 7 ændret.

Ad stk. 4 og 5: Svarer til lovforslagets stk. 5 og 6.

Ad stk. 6: Statens seminarium for småbørnslærere i Vejle er det eneste seminarium, der udelukkende uddanner småbørnslærere. Man anser det for ønskeligt, at der gives hjemmel for en ordning, hvorefter dette seminarium efter en tilpasning til den i loven omhandlede almindelige læreruddannelse (for både mænd og kvinder) kan bevare sit særlige sigte mod småbørnsundervisningen, eventuelt gennem en begrænsning af de pædagogiske specialer og linjefagene til sådanne, der har særlig betydning for undervisningen af de yngste elever.

Til nr. 5.

Ved den foreslåede ændrede affattelse er lovforslagets § 7, stk. 1, udgået. Der henvises herom til de foran i betænkningen anførte almindelige bemærkninger om spørgsmålet om fritagelse for deltagelse i seminariets undervisning i kristendomskundskab.

I det hidtidige stk. 2, der nu er stk. 1, er betegnelsen „håndgerning“ ændret til „håndarbejde“ som en konsekvens af ændringsforslaget til § 6, hvor betegnelsen „håndarbejde“ er anvendt som bedst stemmende med almindelig sprogbrug.

Det hidtidige stk. 3 er udgået. Efter ændringsforslaget til § 6 vil den obligatoriske grunduddannelse i legemsøvelser være væsentlig mindre omfattende end normaluddannelsen i dette fag efter lovforslaget, og på denne baggrund finder man, at alle studerende bør deltage i undervisningen, medmindre dette er udelukket af fysiske årsager. Da faget yderligere vil kunne afsluttes efter det første — eller de første halvandet — år af studiet, er det ikke påkrævet at opretholde bestemmelsen i det hidtidige stk. 3 ved siden af fritagelsesadgangen efter det nuværende stk. 1.

Den foreslåede ændrede affattelse af det hidtidige stk. 4, der nu er stk. 2, er en konsekvens af ændringsforslaget til § 6. Desuden er betingelsen for fritagelse skærpet.

Det hidtidige stk. 5 er optaget uændret som stk. 3.

Til nr. 6.

Ændringsforslaget tilsigter bl. a. at tydeliggøre reglerne og at bringe dem i overensstemmelse med ændringsforslaget til § 6.

Den i ændringsforslagets *stk. 1* omhandlede prøve svarer til lovforslagets forprøve, bortset fra at fagrækken er ændret i overensstemmelse med det ændrede forslag til § 6, og at pædagogik og psykologi er udeladt af den gruppe, der holdes prøve i, og i stedet indgår i vurderingsgrundlaget efter bestemmelsens 2. punktum. Herved opnår man, at prøven efter det første år kun omfatter fag, hvori uddannelsen samtidig afsluttes (dette er grunden til, at man ikke har brugt udtrykket „forprøve“). Bestemmelsen fastslår kun, hvilke fag der *skal* holdes prøve i på dette stadium, men udelukker ikke, at der samtidig holdes prøve i andre fag efter reglen i § 8, *stk. 3*. *Stk. 2, 3 og 4* er de samme som lovforslagets tilsvarende bestemmelser (*stk. 3, 4 og 5*). Med hensyn til det i § 6, *stk. 1, nr. 4*, nævnte fag, samtids- og samfundsorientering, bemærkes, at man finder faget velegnet til en skriftlig opgave, til hvis besvarelse der bruges hjælpemidler, og som stilles af vedkommende seminarium efter censors godkendelse, jfr. § 9, *stk. 2*, således at der tages hensyn til, hvad de studerende har gennemgået i samfundsorientering, og hvad samtidsorienteringen har omfattet.

Ad stk. 5: Den normale studietid vil her efter bliver 3½ eller 4 år, men seminariet bør kunne tillade en studerende i særlige tilfælde at afslutte studiet senere end efter 4 år. Ved ændringsforslaget er der endvidere givet en mulighed for, at den enkelte studerende, når ganske særlige forhold taler derfor, f. eks. særlige evner eller modenhed, tidligere uddannelse el. lign., kan få til ladelse til at indstille sig til afslutningen allerede efter 3 år.

Bestemmelserne i ændringsforslagets *stk. 5* indebærer, at seminarierne må afholde studiets afsluttende prøver hvert halve år. Nærmere regler herom vil blive fastsat i forbindelse med studieplanerne.

Til nr. 7.

Ændringen giver mulighed for at bestemme, at der altid skal holdes skriftlig prøve i et fag, uden at opgaverne er fælles for alle seminarier, jfr. bemærkninger til ændringsforslag nr. 4 om samfunds- og samtidsorientering.

Til nr. 8.

Under hensyn til, at en forsøgsordning, der i overensstemmelse med de andre regler i *stk. 2* er godkendt af ministeren efter forhandling med seminarierådet, er ligestillet med den øvrige læreruddannelse efter loven, finder man det ikke nødvendigt at opretholde denne særlige bestemmelse.

Til nr. 9.

Efter den tilsvarende bestemmelse i lovforslaget skal øvelsesskolen normalt være en kommunal skole og kan kun i særlige tilfælde være en skole med ledelse fælles med seminariet. Ændringsforslaget tilsigter at stille de to former for øvelsesskole lige.

II. forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

Af undervisningsministeren, tiltrådt af udvalget:

Til § 6.

1) Efter *stk. 1* indsættes som nyt stykke:

„*Stk. 2*. Det er en betingelse for at indstille sig til eksamen, at den pågældende er fyldt 18 år inden den 1. februar i det år, eksamen finder sted. Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler om undtagelse i særlige tilfælde fra denne betingelse.“

Stk. 2 ændres til *stk. 3*, og 1. punktum affattes således: „De øvrige betingelser for at indstille sig til eksamen fastsættes af undervisningsministeren.“

Ny paragraf.

2) Efter § 10 indsættes som ny paragraf:

„§ 11. Forslag om revision af loven fremsættes senest i folketingsåret 1972-73.“

Til § 11

(som bliver § 12).

3) Paragraffen affattes således:

„§ 12. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som landsdelenes særlige forhold tilsiger.“

Bemærkninger til ændringsforslagene.

Til nr. 1.

Under lovforslagets behandling i udvalget har der været peget på det ønskelige i, at der kræves en sådan mindstealder for at indstille sig til højere forberedelseseksamen, at denne uddannelse ikke tiltrækker elever, alene fordi de ad denne vej kan nå tidligere frem til en eksamen, der giver grundlag for videre uddannelse, end gennem et normalt skoleforløb. Aldersgrænsen er fastsat under hensyn til, at højere forberedelseseksamen normalt vil følge efter en 2-årig undervisning, der for de helt unge, der her er tale om, sædvanligvis vil ligge efter det 10. skoleår. Da der kan tænkes situationer, hvor en rigoristisk fastholden af alderskravet kan virke mindre rimelig, er der åbnet mulighed for at fastsætte regler om undtagelse i særlige tilfælde.

Til nr. 2.

Det anses for ønskeligt, at der på ny tages stilling til lovens indhold, når man i de første år har fået erfaringer med hensyn til indpasningen af højere forberedelseseksamen som et almindeligt led i uddannelsessystemet. Loven foreslås derfor optaget til revision senest 5 år efter dens ikrafttræden.

Til nr. 3.

Samtidig med lovforslagets fremsættelse anmodede man ministeriet for Grønland og rigsombudsmanden på Færøerne om en udtalelse om lovens gyldighedsområde, idet man oplyste, at man ville søge hjemmel til at sætte loven i kraft for Grønland og Færøerne, hvis dette ønskedes. Nærværende ændringsforslag fremsættes i overensstemmelse med de modtagne svar.

Dupont.	Lysholt Hansen.	Poul Hansen (Grenå).	Horn, formand.	Chr. Hougaard.
Kaj Rasmussen.	Karl Max Rasmussen.	Astrid Skjoldbo.	Poul Hartling.	
Robert Christensen.	Holger Hansen, næstformand.	Skov Thulesen.	Edv. Jensen.	
Lembourn.	Ellen Strange Petersen.	Helveg Petersen.	Sigsgaard.	